

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.34>

Т. П. Лаврук

orcid.org/0000-0001-5360-4797

кандидат політичних наук

Н. М. Хома

orcid.org/0000-0002-2507-5741

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПОЛІТИКА ПРОСТОРУ В ПРОСТОРІ ПОЛІТИКИ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТА РЕІНТЕРПРЕТАЦІЯ ГЕОПОЛІТИКИ

Геополітика як просторова логіка політики завжди була невіддільною складовою політики як сфери прийняття рішень. Вона визначально визначає вектор і динаміку політичних процесів на глобальному, регіональному та навіть національному рівнях. Потреба в геополітичній артикуляції політичної дійсності істотно підвищується в часи світопорядкових криз і стагнацій, які загострюють необхідність переосмислення і перезавантаження політичних пріоритетів з огляду на новітні уроки політичної історії. Власне, саме з таким випадком ми маємо справу нині: завершився черговий світопорядковий цикл і переосмислюється та реінтерпретується політика простору в просторі політики.

Актуальність дослідження феномена геополітики як політики простору, що має систему інструментів реалізації, зумовлена світопорядковими колізіями від кінця ХХ століття і донині. Символічне падіння Берлінського муру підвело результуючу риску під низкою тектонічних змін на рівні світопорядкових реалій. Спершу завершилася епоха «холодної» війни, а з нею – і протистояння Заходу та Сходу. Далі – відбулося посилення багатополарності. Конфлікти та війни щораз частіше стають інструментом перерозподілу впливу. Зокрема: 1) російсько-українська війна стала ключовим конфліктом, що змінив глобальну систему безпеки; 2) посилилася напруга між Китаєм і США, особливо щодо Тайваню та Південно-Китайського моря, а також з низки інших причин (торгові війни, економічне суперництво, нові підходи до тарифної політики; претензії Китаю на практично усю акваторію Південно-Китайського моря та ін.); 3) ескаляція конфліктів на Близькому Сході (Ізраїль – ХАМАС, напруженість у Перській затоці) і т. ін.

Це лише кілька складових масштабної системи викликів, загроз, трансформацій і под. Процесами, які визначально впливають на геополітику як політику простору, є стрімке зростання упродовж останніх десятиліть безпекових викликів на тлі зниження якості демократії та посилення неоавторитарних тенденцій, зростання потреби у ресурсах (енергоресурси, критичні метали та мінерали тощо). Також на геополітику як політику простору впливає зміна ролі та пріоритетів міжнародних інституцій. Прикладами є послаблення ролі та авторитету ООН через неспроможність ефективно реагувати на конфлікти; ймовірність трансформації НАТО через позицію США; істотне збільшення військових бюджетів багатьох держав; дебатовання ідею створення єдиного військового формування в Європі на рівні інституцій ЄС і т. д. Зросла чисельність гібридних загроз, чому не в останню чергу сприяє технологічний прогрес. Посилюється вплив нових блоків держав, найперше – через кооперацію неоавторитарних акторів (БРІКС та ін.). Відбувається стрімка міграційна та демографічна динаміка через війни, економічні проблеми та кліматичні зміни. Відтак глобальна геополітична ситуація залишається нестабільною, посилюється конкуренція між державами, виникають щораз нові конфлікти різного типу та масштабів. Це вимагає нових підходів до міжнародної безпеки та співробітництва, неминуче трансформує геополітику як політику простору.

Апофеоз реалістичного переосмислення дійсності припав на виведення військ західної коаліції з Афганістану та Іраку. З'ясувалося, що ні застосування ресурсів *hard power* у форматі

військового вторгнення експедиційного корпусу обсягом понад 100 тис. осіб, ні залучення механізмів *soft power* у вигляді значних фінансових ресурсів, витрачених на амбітні інфраструктурні проекти та модернізацію всіх сфер життєдіяльності, неспроможні за порівняно короткий час змінити ті держави та регіони, які ніколи не відповідали моделі західної ліберальної демократії та не підтримували такі ж цінності.

Державами Заходу закриття афганського та іракського ґештальтів у формі виведення військ і скорочення фінансової, гуманітарної допомоги до мінімуму стало актом приведення у відповідність своєї політики до принципів теорії реалізму у міжнародних відносинах. Натомість політичні опоненти Заходу сприйняли таку трансформацію як ознаку слабкості, небажання або й неспроможності колективного Заходу виконувати функції єдиного полюса світопорядкової сили й спровокували низку викликів задля перевірки таких припущень. Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, стала чи не найбільш виразним прикладом спроб переформатування на свою користь світопорядку, який де-факто втратив силу, вичерпав себе.

Однак з'ясувалося, що не лише колективний Захід, висловлюючись терміном Н. Чомські, втомився виконувати функції відповідального за світопорядок як порядок у світі. Насправді світопорядкові реалії ще більш проблематичні, позаяк навіть держави так званого другого й третього світопорядкового ешелону виявляються неспроможними досягти тих регіональних результатів, у реалістичності яких у них не виникало сумнівів ще зовсім недавно. Прикладом цьому є Росія. Хоч вона володіє відчутною перевагою за людським ресурсом та технічним потенціалом, але так і не зуміла здолати опір України. Іншим прикладом стала Сирія, режим якої опирався на підтримку Росії та Ірану, вважався непорушним репрезентантом волі своїх сюзеренів, однак швидко (за 12 днів) був повалений наприкінці 2024 року.

Йдеться про фактичне геополітичне потрясіння, яке призвело до змін не лише на регіональному, а й на глобальному рівні політичного масштабування. Це стало символічним підведенням результуючої ризику під світопорядковими реаліями попередніх десятиліть.

А. Бадью схарактеризував статус-кво між світопорядком, що втратив свої повноваження, та ще не сформованим новим світопорядком поверненням політики та геополітики в суспільну дійсність великого рівня масштабування (Badiou, 2022). Втім, самим фактом повернення політики та геополітики в суспільну дійсність проблемні тенденції, що були окреслені вище, не вичерпуються. Навпаки – додається ще одна істотна теоретико-праксеологічна проблема, яка стосується змістовного наповнення політики та геополітики в умовах світопорядкової кризи, геополітичної напруги, контрверсійної глобалізації, використання ресурсів інформаційної епохи у вузькокорпоративних інтересах. Постає питання: яким має бути змістовно-функціональний формат політики та геополітики, як їм взаємодіяти між собою, щоб ефективно виконати важливу інструментальну місію – упорядкувати світопорядок? Відтак ставиться метою розкрити співвідношення політики та геополітики в умовах переосмислення політики простору в просторі політики.

Власне те, що політика, геополітика є взаємозумовлені, не становить предмета дебатів. Дослідницьке питання стосується того, в яких аспектах, чому і наскільки вони є взаємообумовлені. Загалом у науковому дискурсі існує консенсус, що попри взаємозалежність цих предметних і функціонально-праксеологічних сфер їх питома вага у взаємодії неоднакова. Хоча політика в багатьох випадках і є узалежнена від геополітичних контекстів та підтекстів, однак вона значно більшою мірою визначальна для геополітики, ніж навпаки. Це пов'язано передусім зі світоглядно-концептуальними та методологічними основами політики, якими геополітика змушена послуговуватися з причин відсутності чи нестачі аналогічних власних ресурсів.

У цьому контексті важливою є рефлексія щодо інтерпретативних альтернатив: 1) політика простору в просторі політики; 2) простір політики в політиці простору. На перший погляд, може навіть здатися, що йдеться про дві змістовно еквівалентні чи навіть семантично тотожні назви. Однак відмінності є й вони доволі істотні. Інтерпретаційний маркер «простір політики в політиці простору» означає підлеглість політики геополітиці, геополітичну локацію політичного функціоналу. Це є чимось діаметрально протилежним до позиції низки учених про те, що політика значно більшою мірою визначальна для геополітики, ніж навпаки. Тому

доречною є лише формула «політика простору в просторі політики», бо саме вона адекватно втілює окреслену предметну й функціональну диспозицію політики та геополітики.

Оскільки політика є більшою мірою визначальною для геополітики, то саме вона потребує першочергового змістовного увиразнення – зокрема й у тих аспектах, які предметно й функціонально перегукуються з геополітикою. Отже, політику визначають насамперед як систему дій, яка ієрархічно вибудовує відносини щодо завоювання панівної ролі у суспільстві та державі. Це причинно-зумовлена, ситуативно-змінна за формою та орієнтацією діяльність, яка слугує практичній організації суспільства та держави. І саме таким чином політика задає суспільству адекватні його сутнісним основам структури, форми, створює відповідні інститути, змінює ситуацію і дає людині змогу адаптуватися в мінливих часових і просторових умовах.

Однією з детермінант політики було і залишається природно-географічне середовище. Саме геополітичні чинники часто мають вирішальний вплив на перебіг політичних процесів, динаміку подій і тенденцій, структурних та інституційних перетворень і т. ін. Геополітика є сферою знань, котра окреслює закономірні зв'язки між географічними умовами та політикою, залежність політичних процесів від географічного статус-кво. Геополітику пов'язують з використанням географії в інтересах досягнення політичних цілей. Геополітика слугує увиразненню політики з урахуванням чинників впливу на неї природного середовища. Геополітика як наука оперує в симбіотичній єдності географічними, соціоісторичними, політичними та іншими чинниками, що мають істотний вплив на стратегічний потенціал держави.

Саме географічна, а не ресурсна й навіть не культурно-цивілізаційна складова геополітики лежала в основі розширення НАТО такими державами, як Албанія, Чорногорія, Північна Македонія, Болгарія та Румунія. Хоч за боездатністю та готовністю виконувати зобов'язання перед НАТО ці держави поступаються окремим державам-кандидатам (Україні – зокрема), але вони володіють перевагою географічного розташування у центрі Європи. Натомість Україна перебуває в сфері геополітичних інтересів Росії, а тому опинилася в зоні геополітичної турбулентності. Якщо шлях до членства України до НАТО вкрай складний, то натомість геополітично план щодо потенційного прийняття в НАТО Боснії і Герцеговини пов'язується з безпекою Європи, а відтак – не виключено, що може бути реалізований.

Ключова особливість сучасної геополітики полягає в тому, що політичний поділ світу не збігається з його поділом на географічні регіони. Це створює низку суперечностей між різними державами щодо територіального поділу, природних ресурсів тощо.

Ідея геополітичного як своєрідного змістовного геному геополітики все ще перебуває в пошуках смислових і значеннєвих еквівалентів. Спроб визначити зміст геополітики у фаховому середовищі зроблено чимало. Зусилля в цьому напрямі тривають, що опосередковано свідчить про недостатню концептуальну чіткість і переконливість наявних дефініцій. Найбільш загальне тлумачення геополітики визначає її як сферу знань про відносини між політикою держави та тими географічними межами, в яких вона змушена відбуватися. Географічний чинник завжди вважався генеалогічною основою геополітики. Не випадково геополітика вдається до пояснення як зовнішньої, так і внутрішньої політики держави на підставі географічних чинників: характеру кордонів, забезпеченості копалинами та іншими природними ресурсами, острівного або сухопутного розташування, клімату, рельєфу місцевості тощо. Загалом геополітику інтерпретують як сферу знань про вплив геопростору на політичні цілі й інтереси держави. Однак з часом геополітика еволюціонувала в напрямі складнішого розуміння простору як середовища. Результатом науково-технічного прогресу стало зниження ролі окремих географічних елементів: великих просторів, океанів, морів, гір, річок, лісів, степів. Разом з ними зросло значення багатьох видів комунікацій: залізниць, портів, проток і т. ін. Також істотно зросла роль трубопроводів, автобанів та можливості повітряних перевезень.

Наочним прикладом є напруга між низкою держав за контроль над островами та рифами Південнокитайського моря і Малакської протоки, через яку здійснюється значна частина товаропотоку Східної Азії з рештою світу. Південнокитайське море є дуже важливим для світової торгівлі, адже на нього припадає третина всієї морської торгівлі і воно багате на підводні ресурси (нафта, природний газ, риба). Окрім свого економічного значення, регіон слугує стратегічним вузловим пунктом для міжнародного судноплавства і пропонує значні військові

важелі впливу, що робить його «гарячою» точкою для суперечок про суверенітет і занепокоєння щодо свободи судноплавства і регіональної безпеки (Wei, 2025). Починаючи з грудня 2013 р., суперечка навколо Південнокитайського моря перетворилася на складне питання, що має значні наслідки для регіональної стабільності в Східній і Південно-Східній Азії. Китай вже створив військові бази в Південнокитайському морі, що зумовило загострення безпекових загроз (Mia, Tao & Anderson, 2024, с. 74). В'єтнам, Малайзія та Бруней також (як і Китай та Тайвань) претендують на певні частини Південнокитайського моря.

Ще одним виразним атрибутом геополітики нашого сьогодення є підвищення статусу відносно малих держав, які володіють науковим потенціалом, інформаційно-комунікаційними чи ін. технологіями, фінансами. Істотною ознакою сучасної змістовної реінтерпретації геополітики є її ресурсний чинник, внаслідок чого геополітику все частіше позиціюють як політику, зумовлену ресурсами. Йдеться про природні, людські, технологічні та ін. ресурси. Однак далеко не завжди сам факт наявності у певної держави тих чи інших ресурсів не зумовлює автоматично посилення геополітичної ролі. Для прикладу, відкриття у 2023 р. величезних покладів нафти в пакистанській акваторії Індійського океану мало б перетворити у наступних десятиліттях цю країну на одного з великих експортерів нафти, а також – докорінно переструктурувати світові ринки вуглеводнів. Однак наразі жодна велика міжнародна нафтова компанія не починає роботи через занепокоєння безпекою та високі витрати на розвідку родовищ (щонайменше 5 млрд дол. і 4-5 років за тривалістю робіт). Це потенційно може зробити Китай найімовірнішим партнером для Пакистану. Відтак наявність певного природного ресурсу аж ніяк автоматично не посилює позиції тої чи іншої держави, однак може істотно узалежнити її від інших міжнародних гравців.

Істотна специфічна ознака сьогодення пов'язана з тим, що будувати геополітичний аналіз на жорстких детерміністських і дуалістичних концепціях початку ХХ століття вже неможливо. Невід'ємним елементом «твердого ядра» геополітики є визнання того, що просторовий вимір залишається істотним чинником як внутрішньої, так і зовнішньої політики держави. Будь-яка держава прив'язана до географічного простору, що змушує її, з одного боку, будувати свою поведінку, виходячи із заданих просторових особливостей, а з іншого боку, – облаштовувати простір відповідно до своїх національних інтересів.

Сферою геополітики відтак є просторові потреби і вимоги держави. Геополітика увагу спрямовує на дослідження можливостей активного використання політикою чинників географічного середовища, впливу на них в інтересах безпеки держави. Геополітика сформувалася як сфера знання і мистецтва управління просторовою складовою суспільної дійсності. Проблемою є те, що геополітика здебільшого витлумачується надзвичайно широко. У підсумку ця сфера знань позбувається властивих їй рис, її межі стають надмірно розмитими. Множинність сучасних інтерпретативних образів геополітики – свідчення полісубстанціональності геополітичного як такого.

У сучасному контексті змістове наповнення геополітики змінюється дуже стрімко. Мінлива геополітична реальність продукує нові ризики, однак вона також створює нові можливості. Це в комплексі трансформує геополітику. Геополітичний ландшафт останніми роками знає настільки кардинальних змін, що це робить традиційні теорії все більш невідповідними для аналізу. «Розширення традиційної геополітики на так би мовити "менш політичні" питання (суспільство, культура, гендер і т. ін.), знаменує собою значний зсув, об'єднуючи геополітику з гео економікою та геокультурою. Цей інтегративний підхід пропонує нові шляхи для досліджень, зосереджуючись на еволюційній природі геополітичних моделей під впливом технологічних і соціальних змін, а також висхідного впливу недержавних акторів і віртуальних прав у міжнародних відносинах» (Topalidis, Kartalis, Velentzas & Sidiropoulou, 2024).

Сучасний дискурс у геополітиці передбачає не стільки перехід від жорсткої сили до м'якої, скільки їх стратегічну інтеграцію. «Традиційна версія геополітики, яка характеризувалася детермінізмом, експансіонізмом та агресією, поступилася місцем більш тонкому розумінню того, де держави роблять стратегічний вибір у багатополярному світі» (Dahal, 2024, с. 185). Нова геополітика перейшла від повністю державоцентричного підходу до формування альянсів, появи нових моделей безпеки, політичних та економічних угруповань.

Геополітика розглядає простір не тільки й не стільки щодо державних кордонів, скільки з позиції насиченості цього простору конкретною політикою. Нині геополітику доцільно розглядати як сферу взаємного впливу політики та простору. Географічний простір є тим середовищем, у якому діють суб'єкти політичних відносин, а його вплив має опосередкований характер. Сукупність географічних чинників – це ті обмежувачі, які доцільно брати до уваги, реалізуючи ті чи інші геополітичні цілі. При цьому важливо враховувати, що кліматичні зміни, технологічний розвиток, погіршення якості демократії, кооперація неоавторитарних політичних акторів та багато інших чинників вимагають нових підходів до оцінки геополітичних реалій. Контроль фізичної території дійсно визначав міжнародні відносини упродовж століть, але нині найбільше значення має спроможність створювати нові простори – віртуальні, економічні та ін. Технологічна революція трансформує саме «*geo*» в геополітиці.

Сучасна геополітика перебуває у стані динамічної трансформації. Формується складніша, конкурентніша та менш передбачувана міжнародна система. Нині геополітика характеризується високим рівнем невизначеності, конкуренції та фрагментації. Відбувається фундаментальний перерозподіл сили та впливу на глобальній арені. На зміну відносній передбачуваності постбіполярного світу прийшла епоха суперництва між великими державами, ідеологічного протистояння та випробувань для існуючих міжнародних інститутів. Майбутній світовий порядок ще формується, але очевидно, що він буде значно складнішим і конфліктнішим, ніж той, що існував наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття.

Останніми десятиліттями геополітику сильно змінюють не лише політичні, безпекові чинники, а й економічні. Зокрема: 1) частка США у світовому виробництві знижується, а частка Китаю натомість зростає; 2) Китай перевершив США за загальним ВВП і став провідним торговим партнером для більшої частини світу; останньому не в останню чергу посприяв інфраструктурний проєкт «Один пояс, один шлях», а також швидкий прогрес у технологічних ноу-хау, здатність до інновацій та ін.; 3) держави-члени BRICS обігнали країни G7 за загальним обсягом виробництва; цьому сприяє розширення організації новими членами. Такі процеси спричинили дебати про зміну ролі тих чи інших держав в глобальному вимірі, наслідки позицій певних держав чи групи держав для майбутнього глобального управління та міжнародної політики.

Нині держави функціонують у період особливої геополітичної напруги та змін, а відтак і геополітика набуває нової конфігурації. Геополітика вже не є простим змаганням за контроль над територією. У час передових технологій геополітика стала змаганням за створення території. Великі держави прагнуть побудувати світ для інших держав, зберігаючи при цьому можливість змінювати правила чи стан світу, коли це необхідно (Maçães, 2025).

Висновки. Наявні підстави для висновку про органічну єдність і функціонально-праксеологічну когерентність політики та геополітики. Відповідною є саме формула «політика простору в просторі політики», а не навпаки – «простір політики в політиці простору». Тільки так адекватно втілюється предметна й функціональна диспозиція політики та геополітики.

Співвідношення політики та геополітики перебуває у динаміці, не є чимось сталим. І політика, і геополітика вимушені адаптуватися до щораз нових мінливих обставин, які впливають на характер їх взаємодії. Процесами, які визначально впливають на геополітику як політику простору в просторі політики, є стрімке зростання упродовж останніх десятиліть безпекових викликів на тлі глобального зниження якості демократії та посилення неоавторитарних тенденцій, збільшення потреби у ресурсах (енергоресурси, критичні метали та мінерали) й змагання держав за них і т. ін.

Геополітичні чинники нині мають значний вплив на політичні процеси, динаміку подій, структурні та інституційні трансформації і т. ін. Геополітика набуває нової конфігурації. Вона вже не є простим змаганням за контроль над територією, а й за розширення території та зони впливу тої чи іншої держави завдяки передовим технологіям.

Взаємозв'язок «політики простору» та «простору політики» підтверджуємо такими аргументами: 1) простір впливає на політику; він створює можливості та обмеження для політичних акторів; 2) політика формує простір; політичні дії надають простору значення, організують його, змінюють його фізично та символічно. Це не односторонній процес (як

у примітивному географічному детермінізмі, де географія жорстко визначає політику), а постійна взаємодія. Політичні актори діють у певних географічних умовах, але їхні рішення, боротьба за владу та ідеологічні уявлення активно перетворюють ці умови та саме розуміння простору.

Теза «політика простору в просторі політики» відбиває нерозривний та діалектичний взаємозв'язок між геополітикою (як аналізом впливу географічних чинників на політику) та політикою (як сферою боротьби за владу, прийняття рішень та реалізації інтересів). «Політика простору» увиразнює, як просторові фактори формують політику держав. Теза «*в просторі політики*» вказує, що «політика простору» (геополітичні міркування та дії) розгортається і набуває сенсу лише в ширшому контексті загального політичного процесу. «Простір політики» – це вимір, у якому діють політичні інститути (держави, уряди та ін.), відбуваються політичні процеси (вибори, ухвалення законів, дипломатія, війна, пропаганда і т. ін.), конкурують ідеології та дискурси. Саме політичні рішення, ідеології, владні відносини та суспільні цінності визначають, як саме географічний простір сприймається, осмислюється, використовується та трансформується. Наприклад, встановлення кордонів є не просто проведенням географічної лінії (демаркацією), а результатом політичних домовленостей, воєн, підписаних договорів; відтак державний кордон набуває сенсу через політику, завдяки політиці. Інфраструктурні проекти (будівництво доріг, портів, трубопроводів і т. ін.) – це також політичні рішення, що змінюють географію зв'язків, створюють нові простори впливу та залежності; прикладом цьому є ініціатива Китаю «Один пояс, один шлях», реалізація якої має низку політичних наслідків. Також політичні ідеології здатні конструювати уявлення про «нашу землю», «історичні території» і цим простору надається емоційного та символічного значення; це може мобілізувати населення, виправдовувати політичні дії (включно з війною).

Література

- Allison G. T. *Destined for War? The National Interest*. 2017. № 149. P. 9-21.
- Badiou A. *A New Dawn for Politics*. Cambridge: Polity, 2022.
- Dahal D. R. The Shifting Geopolitics. *Journal of Political Science*. 2024. № 24 (1). P. 185-201.
- Maçães B. *World Builders. Technology and the New Geopolitics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2025.
- Mia M. R., Tao J. L., Anderson C. D. The South China Sea Dispute and Regional Response. *Quest Journal of Management and Social Sciences*. 2024. № 6 (1). P. 74-86.
- Sachs J. D. The New Geopolitics. *Horizons*. 2023. № 22. P. 10-21.
- Smith G. *Intellectuals and (Counter-)Politics. Essays in Historical Realism*. New York; Oxford: Berghahn Books, 2016.
- Topalidis G. T., Kartalis N. N., Velentzas J. R., Sidiropoulou C. G. New Developments in Geopolitics: A Reassessment of Theories after 2023. *Social Sciences*. 2024. № 13 (2), article number 109. <https://doi.org/10.3390/socsci13020109>
- Wei M. Navigating Tensions in the South China Sea: A Multidimensional Analysis. *Chicago Journal of Foreign Policy*. URL: <https://www.cjfp.org/navigating-tensions-in-the-south-china-sea-a-multidimensional-analysis/> (дата звернення: 14.03.2025).
- Wootton D. *Modern Political Thought: Readings from Machiavelli to Nietzsche*. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2008.

References

- Allison, G. T. (2017). *Destined for War? The National Interest*, 149, 9-21 [in English].
- Badiou, A. (2022). *A New Dawn for Politics*. Cambridge: Polity.
- Dahal, D. R. (2024). The Shifting Geopolitics. *Journal of Political Science*, 24(1), 185-201 [in English].
- Maçães, B. (2025). *World Builders. Technology and the New Geopolitics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mia, M. R., Tao, J. L. & Anderson, C. D. (2024). The South China Sea Dispute and Regional Response. *Quest Journal of Management and Social Sciences*, 6(1), 74-86 [in English].
- Sachs, J. D. (2023). The New Geopolitics. *Horizons*, 22, 10-21 [in English].
- Smith, G. (2016). *Intellectuals and (Counter-)Politics. Essays in Historical Realism*. New York; Oxford: Berghahn Books [in English].
- Topalidis, G. T., Kartalis, N. N., Velentzas, J. R., & Sidiropoulou, C. G. (2024). New Developments in Geopolitics: A Reassessment of Theories after 2023. *Social Sciences*, 13(2), article number 109. <https://doi.org/10.3390/socsci13020109> [in English].

Wei, M. (2025). Navigating Tensions in the South China Sea: A Multidimensional Analysis. *Chicago Journal of Foreign Policy*. Available from: <https://www.cjfp.org/navigating-tensions-in-the-south-china-sea-a-multidimensional-analysis/> (accessed 11.03.2025) [in English].

Wootton, D. (2008). *Modern Political Thought: Readings from Machiavelli to Nietzsche*. Indianapolis: Hackett Publishing Company [in English].

Анотація

Лаврук Т. П., Хома Н. М. Політика простору в просторі політики: переосмислення та реінтерпретація геополітики. – Стаття.

У статті розкрито співвідношення політики та геополітики в умовах переосмислення політики простору в просторі політики. Аргументовано органічну єдність і взаємопов'язаність політики та геополітики. Доведено відповідність формули «політика простору в просторі політики», а не формули «простір політики в політиці простору». Взаємозв'язок «політики простору» та «простору політики» підтверджено аргументами: 1) простір впливає на політику; він визначає можливості та обмеження для політичних акторів; 2) політика формує простір; політичні дії надають простору значення, організують його, змінюють його фізично та символічно. Автори довели, що взаємовплив політики та геополітики є двостороннім процесом, постійною взаємодією у динамічних умовах глобальної геополітичної нестабільності, посилення геополітичної конкуренції. Наголошено, що формула «політика простору в просторі політики» відбиває нерозривний та діалектичний взаємозв'язок між геополітикою (як аналізом впливу географічних чинників на політику) та політикою (як сферою боротьби за владу, прийняття рішень та реалізації інтересів). «Політика простору» увиразнює, як саме просторові фактори формують політику держав. Теза «*в просторі політики*» вказує, що «політика простору» (геополітичні міркування та дії) розгортається і набуває сенсу лише в ширшому контексті загального політичного процесу. «Простір політики» визначено виміром, у якому функціонують політичні інститути, відбуваються політичні процеси, конкурують ідеології та дискурси. Саме політичні рішення, ідеології, владні відносини та суспільні цінності визначають, як саме географічний простір сприймається, осмислюється, використовується та трансформується.

Ключові слова: геополітика, політика простору, простір політики, глобальна геополітична нестабільність, геополітична конкуренція, криза світового порядку.

Summary

Lavruk T. P., Khoma N. M. The politics of space in the space of politics: rethinking and reinterpreting geopolitics. – Article.

The article reveals the relationship between politics and geopolitics in the context of rethinking the politics of space in the space of politics. The organic unity and interconnectedness of politics and geopolitics are argued. The validity of the formula “politics of space in the space of politics” is proven, as opposed to the formula “space of politics in the politics of space”. The interrelation between “politics of space” and “space of politics” is confirmed by the arguments: 1) space influences politics; it determines the possibilities and limitations for political actors; 2) politics shapes space; political actions give space meaning, organize it, change it physically and symbolically. The authors prove that the mutual influence of politics and geopolitics is a two-way process, constant interaction under the dynamic conditions of global geopolitical instability and increased geopolitical competition. It is emphasized that the formula “the politics of space in the space of politics” reflects the inseparable and dialectical relationship between geopolitics (as an analysis of the influence of geographical factors on politics) and politics (as a sphere of struggle for power, decision-making and the realization of interests). “The politics of space” expresses how spatial factors shape the politics of states. The thesis “in the space of politics” indicates that “the politics of space” (geopolitical considerations and actions) unfold and acquire meaning only in the broader context of the general political process. “The space of politics” is defined as the dimension in which political institutions function, political processes occur, and ideologies and discourses compete. It is political decisions, ideologies, power relations and social values that determine how geographical space is perceived, understood, used and transformed.

Key words: geopolitics, politics of space, space of politics, global geopolitical instability, geopolitical competition, crisis of world order.